

crucis elegit, quia forma crucis duabus potissimum dimensionibus constat, longitudine scilicet, & latitudine, quibus significabatur fore, ut virtus crucis ad omnes omnino homines, ad omnium locorum latitudinem, ad omnium temporum longitudinem diffunderetur. Denique, Christus mortuus est in cruce, ut plurimas impleret figuras miraculorum, quæ in veteri lege Deus per lignum fieri voluit, ut per virgam Moysis tot mirabile instrumentum; per serpentem æneum in sublimi ligno positum, & alias, quibus crux ipsa designabatur, per quam velut per infirmum, & ignobile instrumentum, Christus fortia quæque confudit, humanam sapientiam domuit, diabolum exarmavit, unius Dei religionem totum per orbem extendit, & homines terrenis sordibus affixos, ad cœlestium bonorum meditationem revocavit.

21 His de causis, Christus servator noster voluit in cruce mori, noluit ut sibi caput amputaretur, sicut Joanni Baptistæ, nec ut crura sibi frangerentur, sicut contigit Isaïæ, nec ut crura sibi frangerentur, sicut aliis secum cruci affixis; sed corpus suum integrum, & indivisum servavit, ut vaticinium adimpleret, & Ecclesiam, quæ est corpus ipsius mysticum, semper integram, atque individuum fore significaret. Noluit comburi sicut holocausta; illorum tamen in hoc implevit figuram, quod uti ea in veteri lege altari ligneo imponebantur; sic & corpus ejus, altari crucis impositum est, & vice ignis corporei, quo comburebantur holocausta, fuit in eo ignis ardentissimæ caritatis. Crux igitur Christi perfidis Judæis *scandalum*, ignaris gentibus *stultitia*, & malignis hæreticis, velut dæmonibus, horror; nobis Dei virtus est, & sapientia; imo, & nostræ Religionis tessera; quia per crucis sacrificium veritatis lux, & veri Dei fides toti orbi affulsit, superstitutionum colluvies exhausta est, errorum, & vitiorum abolita contagio, genus humanum Deo reconc-

ciliatum, et Deus ipse propitiatus. Hinc merito celebrat Ecclesia festa Sanctæ Crucis, observatur antiquissima consuetudo crucem digitis efformandi, & frontem consignandi; ut per hoc signum, ad gratam memoriam mysterii, atque beneficii, quod nobis in cruce peractum, ac amplissime donatum est, excitemur; nullaque unquam oblivione deleatur; ob idque nullum Sacramentum in Ecclesia Christi sine figura crucis administratur. Unde Tertullianus lib. de Corona militis, hujus signationis consuetudinem tam usitatam scribit, ut omnes Christianorum actiones, ac cogitationes præiret, ac veluti consecraret. Videatur D. Thomas 3. p. q. 25. art. 4. S. Franciscus Salesius in lib. de hoc argumento. Selvagijs de antiquit. Eccles. t. 2. lib. 2. p. 2. cap. 10. §. 4. à num. 25. pag. 309. Tournely, Gotti, Berti, Billuart, alii.

PRÆLECTIO XIII.

De morte, & sepultura Christi.

ad expositionem cap. 5. primæ partis Catechismi Concilii Tridentini à §. 6. ad 8.

1 Magna profecto fuit Dei erga homines misericordia, & inexplicabilis caritas. Cum enim posset, teste Apostolo, universum genus hominum in massa perditionis relinquere; cum posset, teste Nazianzeno, absque Filii passione nobis peccata dimittere; cum posset, teste Athanasio, perditum hominem, absque unigeniti sui morte, solo verbo, aut nutu in gratiam reducere (a); ad majora tamen ardentissimi amoris signa monstranda, Filium suum mittere voluit, ut factus in

cruc-

(a) Vid. Theophil. Raynaud. tom. 1. lib. 3. cap. 3. n. 84. pag. 256. & alii.

cruce hostia, victima, sacrificium, holocaustum, ac pro toto mundo piaculum, eos qui sub lege erant, à peccati, dæmonisque captivitate deduceret, liberaret, redimeret. Ad hoc igitur sempiternus mortalitatem, Dominus universi furam servi assumsit; ad hoc humiliavit semetipsum usque ad mortem; ad hoc deum in cruce pependit Filius Dei, ut profuso pretiosi sanguinis lytro, nos à captivitate reduceret, redemptionis nostræ pretium solveret, condignam exhiberet divinæ justitiæ satisfactionem, ejiceret principem tenebrarum, diriperet inferni spolia, & destrueret regnantis mortis imperium. De morte itaque Christi Domini tractabimus in præsentem, ad exposit. cap. 5. 1. part. Catechismi Concilii Tridentini à §. 6. ad 8. Implorato prius Sanctissimæ Trinitatis auxilio.

2 Pro clariori textus elucidatione, orationem in tres partes dispertiar. In prima synopsis sistam litteræ Catechismi. In secunda fusiorem ejus discussionem. In tertia tandem, si tempus suppetat, conclusionem, ejusque probationes. Utinam omnia quæ tam libenter polliceor, feliciter impleam, vosque benigna aure accipiat! Ordiamur igitur primam partem, dicendo textus litteram sic incipere §. 6.: *Mortuus, & sepultus, &c.* Ita vero finire §. 8. *Recte constitemur Deum sepultum esse.* His tribus paragraphis explicat Catechismus secundam partem quarti articuli Symboli, nempe *mortuus, & sepultus*. Dicens §. 1. à Parochis docendos esse fideles, Christum cruci affixum, vere mortuum, & sepultum fuisse. Quod separatim positum est, ad evitendum errorem hæreticorum negantium hanc expressissimam veritatem, ab omnibus Evangelistis accurate descriptam. Per mortem autem Christi, ait, intelligendum esse, solam animam fuisse à corpore separatam, non vero divinitatem ab eis sejunctam. §. 2. asserit, Christum voluntarie mortuum esse; quod multis probat auctoritatibus, simulque ostendit maximam

Re-

Redemptoris nostri benignitatem. Tertio tandem §. exponit, cur Christum non modo mortuum, sed sepultum etiam proferamus. Nimirum sepulchrum nos dicere Jesum Christum, ut ipsius mors minus ambigua videatur, non quod hoc constituat distinctum articulum, cum nullam novam inducat difficultatem; cumque divinitas Verbi, & corpori, & animæ semper unita fuerit; ideo Deum dicimus natum, passum, mortuum, & sepultum. Hæc pro prima orationis parte sufficient.

3 Ad secundam itaque accedamus, ubi textus litteram enucleare promissimus. In primis igitur asserit Catechismus, ultima verba quarti articuli Symboli nos docere, nedum credendum esse Christum passum sub Pontio Pilato, & crucifixum, ut supra explicatum manet, prima hujus articuli parte; sed etiam mortuum, atque sepultum fuisse. Quod apposite in Symbolo traditum esse ait, adversus hæreticos, quos Apostoli fore præviderant, hanc veritatem, solita pertinacia, negaturos. Tales fuerunt qui corpus Dominicum phantasticum somniarunt, ut Simonis Magi discipuli, Saturninus, Basilides, Cerdo, Marcion, Manichæi, Priscillianistæ, & alii. Qui carnem sine anima tantum admittebant in Christo, ut Apollinæres. Qui denique alium vice Christi crucifixum, & mortuum commenti sunt, ut Basilides, & Marcion delirantes Simonem Cyrenæum, non vero Christum fuisse crucifixum, & mortuum; atque stultissimus Mahumetes, summa hebetudine dicens, vel Judam Iscariotem, vel solam Christi umbram in cruce suspensam, ipsum vero nec in crucem actum fuisse, nec mortuum.

4 Catholici tamen omnes hunc semper articulum crediderunt, Christum videlicet mortuum, ac sepultum. Quod quidem in dubium verti nequit, inquit rectissime Catechismus, cum nullus Evangelistarum id expresse non tradat, ut videre est Matthæi 27. v. 50. Marci 15. v. 37. Luca 23. v. 46. & Joannis 19. v. 30.

Ip-

Ipsūque jam prædixerant Sanctissimi Vates. Isaias enim cap. 53. v. 7. de Christo inquit: *Sicut ovis ad occisionem ducetur.* Clarius Danielis 9. v. 26. *Post hebdommades sexaginta duas, occidetur Christus.* Ab aliis Scripturæ locis recensendis absteino, quoniam res clarior est, quam ut probatione indigeat. Quia tamen hæretici superius memorati, hujus veritatis lucem vanis commentis obscurare tentarunt; ut videantur irriti eorum conatus, aliqua placet adducere. Omissa igitur perenni traditione, Patrum doctrina, & totius Ecclesiæ fide; quæ omnia, licet validissima sint, hæretici parvipendunt. Dicant, quæso, phantasiastæ, quid illud erat, quod tormentis cruciatum, laboribus, ærumnisque defessum, & undique angustiis circumseptum, in ipso crucis patibulo pendens, spiritum emisisse Evangelistæ testantur?

5 Si hominem fuisse respondeant, in pace in ipsum requiescemus. Si phantasma tantum hominis; cum phantasma nihil sit aliud quam corpus umbratile à spiritu confictum, dum ipse spiritus ex spirando discessit, necesse fuit, ut etiam phantasma discederet. „ Nihil ergo (inquit Tertullianus tanquam africanus „ leo Marcionem stolidum jumentum dilacerans) ni- „ hil remansit in ligno, nihil pependit post expira- „ tionem, nihil de Pilato postulatam, nihil de pati- „ bulo detractum, nihil sindone involutum, nihil se- „ pulchro novo conditum. Quid igitur illud erat? Si „ phantasma: adhuc ergo inerat & Christus. Si discesse- „ rat Christus: ergo abstulerat phantasma. Superest „ impudentiæ hæreticæ dicere, phantasma illic phan- „ tasmatis remansisse. Desinat igitur Marcion (ut ali- „ bi dicit idem acerrimus vir) (a), desinat nunc hære- „ ticus à Judæo, aspis, quod ajunt; à vipera mutuari „ ve-

(a) Tertul. lib. de Carne Christi cap. 5. & lib. 3. adversus Marcionem cap. 8. num. 53.

„ venenum; evomat jam hinc proprii ingenii virus, „ phantasma vindicans Christum.“ Hæc ille. Nec res-ponderi valet Simonem Cyrenæum loco Christi fuisse occisum; quis enim sanæ mentis concedet Judæos, & passionis Christi ministros fuisse adeo cæcos, ut non viderent quem volebant occidere? Christum autem eos arte magica fefellisse, solum blasphemia ora proferent, & vaferrima capita fingent. De quibus dicere possumus cum Bernardo epist. ad Innocent. *Annon justius os loquens talia fustibus contunderetur, quam rationibus refelleretur.* Fateamur ergo cum Catechismo, illum mortuum esse in cruce, quem Cœli obscurato sole, terra motu, petrarumque fragore, infernus mortuorum vomitu, Deum, & hominem fassi sunt, illum, inquam, qui ante promiserat post triduum reëdicaturum templum corporis sui, qui propria virtute surrexit, qui ascendit ad cœlos, & sedet ad dexteram Patris; Christum, scilicet, non Simonem Cyrenæum, non Judam, non umbram, non spectrum, ut delirantibus illis stupidis visum est.

6 Per mortem autem Christi, ut ait optime Catechismus, intelligitur corporis, & animæ separatio, non vero divinitatis ab utraque parte seunctio. Ex quo evidentissime sequitur, turpiter errasse Eutychem, atque Acephalos, dicentes in Christo unam tantum fuisse naturam divinam, eaque mortuum esse, nescio quomodo; eos tamen palam, & luculenter convicit initio sexti sæculi, Saracenorū Rex Alamundar, qui post plures solitarios interfectos, aliaque facta crudelia, miraculorum, quæ Christi sectatores patrabant, evidentia motus, Christianus fieri voluit; cumque Acephali, Severi Discipuli, eum ad suas partes trahere cuperent, suos ei miserunt Episcopos, ut ab ipsorum aliquo baptizaretur. At vero callidus Alamundar, Catholicis addictus, lepidissime adversarios irridendos traduxit. Finxit enim litteras accepisse, quibus certior fieret de morte Archangeli Michaelis, ab illis sciscitans; num verum

esset? Hæretici non sine risu, *fabula*, inquit, *Angelus enim mori non possunt*. Quibus ille apposite: *Quomodo ergo Christus mortuus esset, si unam dumtaxat habuisset naturam, eamque divinam, ac impassibilem, ut vos stultissime dicitis?*

7 Sequitur etiam errasse Apollinæres supra relatos, præsertim juniorem, docentem in Christo non fuisse animam, sed Verbum divinum animæ vices gessisse; tam falsum est enim Christum caruisse anima, quam ejus corpus fuisse phantasticum, alias Christus non fuisset verus homo, ut ait Divus Thomas 3. p. q. 5. art. 3. Nec Verbum divinum supplere poterat vices causæ formalis, juxta communem Philosophorum, ac Theologorum doctrinam, quod quidem non ex impotentia Dei provenit, sed ex repugnantia, & contradictione. Sicut enim à Deo fieri nequit, ut aliquid sit album sine albore, ita fieri nequit ut vivat sine anima, quæ est forma, per quam corpus constituitur vivens; & ideo ipsa à corpore separata, statim sequitur mors, ut experientia docet. Idem igitur fuit in Christo. Sed divinitas Verbi à partibus etiam separatis nunquam recessit, ut docet in littera Catechismus, & egregie probat Angelicus Præceptor Div. Thom. 3. part. quæst. 50. art. 2. in argumento *sed contra*, dicens: ea quæ sunt humanæ naturæ non dici de filio Dei, nisi ratione unionis; cumque de ipso dicatur esse mortuum, & sepultum, sequitur corpus Christi non fuisse in morte à divinitate separatum, quod latius infra confirmat; & articulo sequenti idem probat de anima. Similiter Doc. Seraphicus in 3. dist. 21. art. 1. quæst. 1. & 2. & alii. (a)

8 De principalibus itaque Christi partibus, corpore nimirum, & anima, nullum est apud Theologos dubium fuisse in triduo mortis divinitati conjunctas, De
san-

(a) Vid. Theoph. Raynaud. tom. 1. pag. 130. num. 180. & pag. 133. num. 268. ubi solvuntur quæ videntur oppositæ Patrum auctoritates.

sanguine autem, olim acriter dissertarunt duo Religiosi Ordinis Prædicatorum, atque Minorum sub Clemente VI. anno 1351. & iterum sub Pio II. anno 1462. utrum scilicet effusus Christi sanguis in triduo mortis manserit verbo unitus, an separatus. Primum propugnabant Dominicani: secundum vero Minores, ob rationes, quas affert Rodolphus Franciscanus lib. 1. pag. 108. (citatus à Ludovico Lipsin ejusdem Ordinis tom. 1. Catechismi pag. mihi 432.) Quarum præcipuas adducit quoque Tournely. t. 4. de Incarnat. q. 7. art. 3. pag. 277. Licet autem Pius II. sententiam ferre noluerit, parti tamen Prædicatorum adhæssisse narrant historici Gobellinus, Spondanus, Odericus Raynaldus, & alii (a). Ad quod videri etiam potest doctissimus Lambertini tom. 2. de Canoniz. SS. c. 30. n. 9. qui fuit postea Summus Pontifex, sub nomine Benedicti XIV. & eruditum valde opus edidit de festis Domini, ac Beatæ Virginis, ubi lib. 1. c. 8. n. 9. eandem quæstionem refert, & addit, post definitionem Trident. sess. 13. c. 3. statuentis tamquam certum, sanguinem Christi sub specie vini ex vi verborum in Eucharistia contineri, absque erroris nota non posse negari sanguinem Christi semper unitum fuisse personæ Verbi; alioquin si vinum in triduo mortis fuisset consecratum, solum verum esset in sanguinem Christi absque divinitate, quod quidem non est dicendum, sicut dici nequit de corpore. Quare cum Theologus Episcopi Sebenicensis nomine Amanus, Ordinis Serv. B. M. V. in quadam sessione Concilii Tridentini dixisset, Christi corpus in triduo mortis fuisse à divinitate sejunctum; Patres omnes commovit, & palli nodiam canere coactus est, ut testatur Pallavicinus lib. 17. hist. hujus Concilii cap. 6. num. 6.

9 Enodandus modo venit 2. §. Catechismi docentis,
Z 2

(a) Vid. Ferrer tom. 4. tract. 1. disp. 5. dub. 3. pag. 73. à n. 144. & Eminentis Lambertini lib. 2. de Canonizat. Sanctorum cap. 30. n. 9. & sequenti

tis, Christum Dominum non invitum, & coactum, sed voluntarie mortem obisse. Quod clare ostendunt sacræ literæ in textu citatæ. Dixit enim Isaias de Christo loquens cap. 53. vers. 7.: *Oblatus est, quia ipse voluit.* Ipse Christus Joannis 10. vers. 17. & 18.: *Ego (inquit) pono animam meam, ut iterum sumam eam. Nemo tollit eam à me, sed ego pono eam à meipso; & potestatem habeo ponendi eam, & potestatem habeo iterum sumendi eam;* sicque mortem subiit voluntarie, nedum quoad substantiam, sed etiam quoad tempus, locum, & alia, ut ex Lucæ 13. vers. 32. & Joannis 18. vers. 1. evidenter colligitur; omissis pluribus aliis sacræ pagine testimoniis. Quare rectissime ait Div. August. tract. 17. & 119. in Joanni: *Quis ita dormit quando voluerit, sicut Jesus mortuus est quando voluit? Quis ita vestem deponit quando voluit, sicut se carne exiit quando voluit?* Similia tenent Cyrillus Alexand. lib. 7. in Joan. cap. 7. Chrysost. in cap. 53. Isaiæ. Gregorius Magnus, & alii Sancti Patres, qui omnes una voce fatentur Christum nedum voluntarie, sed etiam libere mortuum esse.

10 Non levis tamen hic oritur difficultas; quomodo nempe Christus libere mori potuit, cum peccare non potuerit, adeoque nec præceptum transgredi Patris, ut moreretur pro salute humani generis. Quomodo enim libere mortuus est Christus, quem ideo Pater misit in mundum, ut homines sua morte redimeret? Vel enim poterat violare præceptum Patris, sicque poterat peccare, vel non poterat, & ita non erat liber. Isto dilemmate mirum est quantum plurima Theologorum ingenia torqueantur! Quidam enim hunc nodum reputantes insolubilem, sicut Alexander illum Gordianum, ut refert Curtius lib. 3. scindere potius, quam solvere tentant, dicendo, Christo impositum non fuisse strictum moriendi præceptum, sed latum tantum, & improprium, quatenus significatur Dei voluntas de morte à Christo ferenda, præceptum quidem non obligans

gans, sed dirigens, sicut sunt quorundam Ordinum regulæ, quæ tametsi sint materia obedientiæ, ad culpam minime constringunt. Quoniam hoc genus mandati, inquit, videtur magis congruere amori Patris in Filium, fiduciæ de ejus virtute, & ipsius Filii dignitati, cum aliunde ob ejus impotentiam peccandi nequiret esse præceptum includens comminationem culpæ, ac pœnæ. Sic sentit cum aliis doctissimis Petavius. At scripturæ verba contrarium aperte declarant, ut infra probabimus (a).

11 Alii cum Valentia, atque Vasquezio solum concedunt verum, & proprium præceptum de Christi morte, præcisum à circumstantiis, (ut ajunt) loci, temporis &c. Sed inde sequeretur Christum meruisse tantum ratione circumstantiarum mortis, non vero per mortem ipsam à Deo præceptam, cum circa eam non fuerit liber juxta hanc opinionem, quod absurdum esse colligitur ex communi fidelium confessione, qui omnes & morti, & circumstantiis mortis Christi tribuunt redemptionem, dicente Isaiæ cap. 53. *Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longævum;* & Apostolo ad Philippen. 2. v. 8. & 9. *Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis; propter quod &c.* Ex quibus, aliisque Scripturæ locis non obscure deducitur, nedum mortem, sed etiam circumstantias fuisse Christo præceptas. Alii tandem asserunt præceptum moriendi fuisse Christo impositum propter ejus consensum, quo se prius ad illud acceptandum obtulerat, aut ea lege, ut quodcumque vellet, posset relaxationem obtinere. Sic inter alios Cardinalis de Lugo, & Honoratus Tournely. Per hanc autem opinionem, meritum Christi penitus tollitur, aut saltem valde attenuatur, minuitur, & ad nihilum ferre reducitur. Vix enim, ac ne vix quidem, commen-

da-

(a) Vid. Graves. t. 2. de Myst. Christ. disert. 18. art. 4. §. 2. pag. 22. & Billuart. t. 3. trac. de Incarnat. dissert. 18. art. 4. §. 2. pag. 95.

dabilis est obedientia subditi, cui nihil præcipitur nisi sit antea explorata, & expectata ejus voluntas, vel cujus arbitrio ita præceptum relinquatur, ut possit ad libitum relaxatione gaudere. Ponit insuper ista sententia opus redemptionis nostræ potius in humana Christi voluntate, quam in divina, quod quam absurdum sit, nemo non videt.

12 His itaque variis sententiis relatis, atque reje-ctis, nostram modo dabimus, quam solam credimus Catechismo conformem (a); Christum scilicet, verum accepisse præceptum de morte subeunda, determinato loco, & tempore, aliisque circumstantiis; & quamvis peccare non potuerit, libere mortuum esse. Primum pluribus constat scripturæ testimoniis. Nam Joan. 10. vers. 14. & 15. dicitur: *Hoc mandatum accepi à Patre... sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio. Si præcepta mea servaveritis, sicut & ego Patris præcepta servavi*: ubi eodem modo vocat præcepta sibi imposita, ac illa quæ ipse Apostolis dedit. Accedit eodem mortem, sed etiam circumstantias mortis Christi fuisse à Deo determinatas, & à Prophetis prædictas, quibus concinunt Evangelistæ. Sic enim ait Lucas cap. 22. *Filius hominis sicut definitum est, vadit. Acto- rum 4. vers. 27. & 28. Convenerunt adversus Sanctum puerum tuum Jesum Herodes, & Pilatus... facere quæ manus tua, & consilium tuum decreverunt fieri. Sed quid immoror in congerendis scripturæ textibus, ad probandum mortis Christi genus, locum, tempus, & cæteras circumstantias, Patris imperio tulisse Christum? Id enim Christus ipse palam fatetur dum ait: *Nondum venit hora mea; nondum ascendo ad templum; à meipso facio nihil; ut bene observat Cl. Thomassinus.**

13 Nec responderi valet, hos, & similes alios sa-
cræ

(a) Vid. Div. Thom. 3. part. quest. 18. art. 4. Gonet & alii quos citat Castel in 3. dist. 12. quest. 2.

cræ paginæ textus intelligendos esse de præcepto late sumto; quia juxta communem Patrum, & Theologorum sententiam, divinæ scripturæ verba summenda sunt in sensu proprio, dummodo nihil sequatur absurdum. Quidnam autem absurdi sequitur, si præceptum hic proprie accipiamus? Non aliud sane nisi quod adversarii sibi proponunt, nempe libertatem Christi cum ejusdem impotentia peccandi, præceptoque Patris haud posse consistere; atqui hoc, salva eorum pace, falsissimum est, ac fingere laborem in præcepto, juxta phrasim Psalmistæ Psalmo 93. vers. 20. *Nec enim Christus, qui ob unionem hypostaticam, & visionem, ut ajunt, beatificam, nec ipsius Deigenitrix, quæ ob confirmationem in gratia, (utro enim modo nihil ad rem) nec Baptistæ, nec Jeremias, nec siqui alii forte fuerint, qui ejusmodi privilegio donati, peccare non potuerunt; vel præceptis Decalogi, cæterisque sibi respondentibus, soluti dicendi sunt, ut ea servare non tenerentur, vel proinde libertatem amisisse; quæ ni fallor, eo perfectior, & expeditior, quo gratia, divinisque donis cumulatio. Non enim gratia, quæ his, quos diximus modis, impotentem reddidit peccandi, libertatem ullo pacto minuit, sed auget potius, ac perficit; per gratiam enim perfici naturam, tritum est jam sermone proverbium. Et siquid ad rem pertinet, jam olim Aristoteles in Polit. legum, inquit, idcirco omnes servi sumus, ut liberi esse possimus.*

14 Maneat ergo Christum, ut maxime peccare non posset, & jubente Patre, necem ferre debuisset, & integra usum libertate, redemptionis opus perficere; qui moriendo equidem obediuit, obediendo meruit, merendo redemit homines. Id autem omnino libere præstitit, eaque libertate, quam indifferentiæ vocant, qua sine fieri nequit, ut bene, vel male mereamur; quod cum ratio ipsa evincit, tum contra Jansenium declaravit Ecclesia. Hanc igitur libertatem cum Jesus Christus

stus haberet, & indifferentem, ut ita loquar, seu æque affectum erga mortem ipsam, voluntatem, libenter subit præceptum Patris, ut eam omnibus liberandis obiret. Quod ita vulgo in schola effertur: in Christo fuisse indifferentiam voluntatis respectu mortis secundum se consideratæ, non autem reduplicative ut adjunctæ à Patre. Itaque mori poterat Christus, vel non mori; minime vero transgredi præceptum Patris, quia peccare non poterat. Sic, exempli gratia, Petrus poterat non negasse Dominum; haud tamen falsam ejus prædictionem redere, cum ita ut prædixit eventurum foret. Sed si Christus, (inquis) posito Patris decreto, mortuus non fuisset, peccasset profecto, cum peccatum, teste Ambrosio, divinorum sit inobedientia præceptorum; atqui peccare non poterat, ut indubia fide Catholici omnes fatentur: adeoque nec mori non potuisse certo tenendum erit.

15 Validum id quidem prima fronte videtur, sed si penitus introspexeris, debile; quodque multas, easque sæpius obvias, patiatur retorsiones, de prædeterminatione, præscientia Dei, præmotive physica secundum nos, ipsa scientia media, & gratia congrua, secundum adversarios. Qui prædestinatus est ad vitam sempiternam, non potest, prædeterminatione posita, seu ut vulgo, in sensu composito prædeterminationis, (quem etiam distinguendi modum adversarii, dum urgentur, ipsi non abnuunt) non potest inquam, is extremum saltem vitæ opus gratiosum Deo non facere, potest tamen in sensu diviso, seu prædeterminatione insuper habita; & ultimum illud opus peccando pravum facere, & in gehennam detrudi. Similiter, quæ Deus prævidit, præscivitque futura, debent omnino consequi, quamquam libere à nobis exercentur, sive præmotive quadam physica, sive quovis alio modo contingant; semper enim fieri debent; Deus autem præscivit futura libere nos facturos: sexcenta possem adducere, quæ id

evincent perspicue; sed ne in immensum dilatetur oratio, missis tantisper difficilioribus, cedo, quod multo magis obvium: qui hominem narraret sedentem currere, nonne insanissimus esset? Quis tamen sanæ mentis negaverit hominem sedentem posse currere? Si Antichristus non esset mortalium perditissimus, nonne falsum diceret scriptura? Et tamen, quis inde deduxerit Antichristum non fore liberum?

16 Sic igitur dicimus: Si Christus Dominus non fuisset mortuus, nec vaticinia Prophetarum fuissent impleta, nec observatum Patris præceptum, nec consummata omnia, quæ fieri oportebat; libere tamen à Christo facta sunt, quamvis peccare non posset. Cujus vera ratio est, quia in Christo semper fuit indifferentia contradictionis, (ut in scholis loquuntur) ad moriendum; vel non moriendum, spectata morte secundum se; non contrarietatis ad bonum, & malum, quæ minime requiritur ad libertatem; cum potentia peccandi non sit libertas, nec pars libertatis, ut docet Div. Thomas quæst. 22. de veritat. art. 6. & Div. Bonavent. in 4. dist. 18. part. 2. dub. 1. Christus igitur quamvis peccare non posset, perfecta libertate pollebat etiam circa res imperatas; sicque mortem, tametsi præceptam, voluntarie, ac libere passus est: alias non fuisset meritoria, nec à nobis plurimi faciendæ; quia ut bene observat Catechismus: si quispiam nostri causa omnes dolores patiatur, non quos ipse sua voluntate suscipiat, sed quos effugere nequeat: hoc non magnum reputabimus beneficium; verum, si mortem quam declinare poterat, pro nobis libenter obeat; maximam gratitudinem exigit. Ita igitur Christus affectus erga nos fuit, dum acerbissima tormenta, & mortem turpissimam sponte perpessus est ad nostram salutem. Utinam & nos vicissim digni essemus pro nomine ejus contumelias pati, & quas possumus, licet non quas debemus, gratias ei rependeremus! Sed pro secunda

orationis parte hactenus dicta sufficiant.

17 Deveniamus ad ultimam, probaturi hanc thesim: *Mors Christi Domini fuit voluntaria, violenta, naturalis, & miraculosa.* Etsi hoc assertum videatur paradoxum, non desinit tamen esse verissimum. Ad cujus probationem consuli possunt Div. Thomas, ejusque Interpretes 3. part. quæst. 14. art. 2. & maxime q. 47. art. 3. Prima conclusionis pars, quamvis jam affatim constet ex dictis (à num. 9.) sic breviter confirmatur: mors Christi Domini fuit libera, ut liquet ex Scriptura: ergo & voluntaria, cum omne liberum sit voluntarium, sicut omnis homo est animal, etsi non è contrario. Quod amplius evincitur, quia mors Christi fuit voluntaria voluntate divina: voluit enim Verbum divinum secundum carnem acceptam pro nobis mori, & ad hoc venit in mundum. Fuit etiam voluntaria voluntate humana deliberata. Si enim plures pro patria libentissime mortui sunt, Christus libentius mori voluit pro toto mundo à tyrannide liberando. Quoniam si nolisset, poterat rogare Patrem, ut ad sui defensionem mitteret plusquam duodecim legiones Angelorum; poterat alia plura, quibus qui mortuis redderet vitam, suam facillime mortem vitasset; vel derivando in corpus dotem impassibilitatis, ut dicunt, sicut in Thabor ei donum exhibuit claritatis; vel immutando voluntates Judæorum, faciens ex lupis oves, sicut sola voce Petrum ex retibus; Matthæum ex telonio, Paulum ex persecutore fecit Apostolos; vel tandem ex oculis evanescendo, sicut egit in Castello.

18 Probatur secunda pars, mortem scilicet Christi fuisse violentam. Violentum enim dicitur, cujus principium est extra, passo non conferente vim, imo potius repugnante; sed caro, & anima Christi passionem, & mortem repudiebat tamquam sibi contrariam. Et multis rationibus crescit dominicæ mortis violentia, præsertim quia mortuus est morte turpissima, in con-

spectu carissimæ matris, ætate vivida, florentique annum agens 33. vel ad summum 37. (a), & juvenibus mors violentior est. Tertia pars, nimirum fuisse naturalem Christi mortem, probatione non eget, cum Christus naturam humanam habuerit nostræ, nisi in peccatis, omnino similem, passibilem, atque mortalem; ideoque non minus naturale fuit eum mori, quam quemvis alium, siquæ à Judæis non fuisset occisus, senio tandem, vel aliunde occubisset. Ultima conclusionis pars, nempe mortem Christi habuisse miraculum aliquod conjunctum, docetur à Div. Thoma 3. part. quæst. 47. art. 1. ad 2. & quodlibeto 1. art. 3. quia natura illius restitit virtute divina plusquam in aliis hominibus; restitit, inquam, non ut impediret separationem animæ à corpore, sed ut signum aliquod suæ divinitatis ostenderet; exhibitis ad clamandum viribus: unde Centurio admirans dixit: *Vere filius Dei erat iste.*

PRÆLECTIO XIV.

De Christo humani generis Redemptore,

ad expositionem cap. 5. primæ partis Catechismi Concil. Trid. à §. 11. ad 13.

1 Ingratitudinis vitium omnes summpere detestantur, & tamen (quis crederet nisi experientia comprobaret?) complures suis benefactoribus ingrati reperiuntur. At nulli magis, quam qui immensa Christi Domini beneficia nedum parvipendunt, sed & impie negant, dum eum tamquam verum humani generis Redemptorem

Aa 2 rem

(a) Vid. Natal. Alexander, dissert. 2. in 1. sec. q. 3. proposit. 2. pag. 64.

rem nec agnoscunt, nec agnoscendum esse blasphemant. Quare jam non eorum, sed ipsius generis humani me pudet (ut olim Augustinum epist. 118. ad Diosc.) cujus aures hæc ferre potuerunt. Adversus igitur hujusmodi monstra, seu potius principes tenebrarum, erit præsens colluctatio, ad exposit. cap. 5. prim. part. Catechismi Concil. Trident. à §. 11. ad 13. Antea vero per ipsum Redemptorem Jesum Christum, Sanctissimam Trinitatem fidentissimè deprecor, ut mihi vires desuper largiatur Pater &c.

2. Divino auxilio fretus, nactusque facultatem dicendi, prædictum caput exponam. Pro cujus clariori luce, orationem in tres partes discernam. In prima litteram summatim proponam; in secunda eam fusè discutiam; in tertia demum, conclusionem afferam, probabo, tuebor. Utinam totum feliciter terminetur. Primam ergo partem exordians, dico sic incipere litteram textus §. 11. *Jam vero* &c. sicque finire §. 13. *non etiam Deus fuisset.* Primo ex his paragraphis docet optime Catechismus, Christum Dominum tulisse acerbissimam passionem, ut omnes homines à peccatis redimeret, & æterno Patri abundè satisfaceret; sicque non solum pro peccatoribus ut cumque, sed pro ipsis quoque sceleratissimis auctoribus, ministris, & crucifigentibus pœnas fuisse; cujus nos Apostolus admonet: *Recogitate* (inquiens) *qui talem sustinuit à peccatoribus in semetipsum contradictionem;* ne rursus peccatis nostris crucifigamus Filium Dei. Paragrapho 2. asserit Christum Dominum & à Patre, & à seipso fuisse morti traditum; quod variis probat Scripturæ testimoniis. Paragrapho demum tertio tormenta describit, quibus Redemptor noster fuit acerbissimè cruciatus. En textus summam & primam orationis partem.

3. Ad secundam ergo deveniens, ut Psalmistæ (a) ver-
bis

(a) Psalm. 77. vers. 2.

bis utar, dicam propositiones ab initio; eas scilicet in Catechismi littera magis expressas. Quarum prima sic habet; Christus est verus Redemptor humani generis, non solum sufficienter, sed etiam superabundanter satisfaciens pro peccatis omnium hominum. Secunda: Christus & à Patre, & à seipso fuit morti traditus. Tertia tandem: Christus in passione acerbissima tormenta sustinuit, ita ut jam à principio præ angustia sanguineum sudorem in horto fuderit. Tres istæ conclusiones si quam late patent, tam fusè probandæ forent, finem non habere oratio; cum quælibet earum impletet vasta volumina; illas igitur, qua potero brevitate, transcurram, ac sic invicem pro viribus concatenabo, ut ex prima aliæ, & ex aliis prima, & ex singulis omnes majorem lucem accipiant. Prius autem advertere libet, ne andabatarum more pugnemus, ignorantes quos feriamus, vel à quibus impetamus, veram Christi Domini Redemptionem negasse Faustum Socinum, Smaltium, Volkeliū, aliosque hujus furfuris nebulones (a), Paganorum, Ebionitarum, aliorumque veterum blasphemias eructantes; quorum errore aliquando involutus est Abailardus, apud Div. Bernard. epist. 190. ad Innocent. qui tamen postea respuit, ut testatur Petrus Cluniacensis.

4. Probatur igitur conclusio prima: ad veram & propriam Redemptionem, quid obsecro, expressius dici potest, quam Christum pro nobis dedisse animam, fuisse sanguinem, solvisse pretium, portasse peccata, per eum fuisse homines à dæmonis potestate erutos, Deo reconciliatos, à scelerum iniquitate expiatis? Atqui hæc omnia docent apertissimè sacræ litteræ. (b) Ne multas sim, aliqua tantum loca nunc proferam. *Christus nos redemit de maledicto legis,* ait Apostolus ad Galat. 3.
In

(a) Vid. Bert. tom. 3. lib. 28. cap. 1. (b) Vid. Billuart. tom. 3. tract. de Incarnat. dissert. 19. art. 4.

In quo habemus redemptionem per sanguinem ejus, remissionem peccatorum. Ad Ephes. 1. Redemti estis pretio magno. 1. ad Corinth. 6. Non corruptibilibus auro, & argento redemti estis. . . sed pretioso sanguine quasi agni immaculati Christi, & incontaminati, inquit Apostolorum Princeps epist. 1. cap. 1. Dignus es Domine accipere librum, & aperire signacula ejus, quoniam occisus es, & redemisti nos in sanguine tuo, scribit Joan. cap. 5. Apocalyps.

5 Non ignorabat Socinus istos, & alios similes Scripturæ textus, sed eos pessimè, pro hæreticorum more, interpretabatur, metaphoricè intelligendos dictans, solumque significare, nos à peccatis, & mortis servitute fuisse per Christum liberatos: nullo tamen interveniente pretio, quod opus erat ad veram redemptionem. Sic ille in prælectionibus Theologicis cap. 10. At, ex ipsis Scripturæ locis luce clarius patet ejus vana responsio. Nam inepte adstruitur redemptio metaphorica ubi intervenit pretium, ubi solvitur debitum, ubi judicatio fit satis; sed per mortem, & passionem Christi hæc omnia facta sunt: igitur inanis est, ac sacrilega Sociniana interpretatio, quam nec verba sacri textus admittunt, nec ullus Patrum agnovit: omnes enim una voce fatentur veram strictamque Christi Domini satisfactionem, non solum sufficientem, sed etiam superabundantem, ut docet in littera Catechismus. Ad cujus illustrationem, & refutationem Sociniani erroris, plures possem adducere Synodos, ut Nicænam, Constantinopolitanam I. Floletan. IV. atque XI. Valentianam IV. Hispalensem II. Senonensem, Lateranen. ac Tridentinam; in quibus vera, & copiosa Christi redemptio firmatur, defenditur, propugnatur.

6 Sed veniamus ad Ecclesiæ Patres, qui perenni traditione hanc nobis veritatem proponunt. Justinus Martyr, epist. ad Diognet. scribit: *Proprium Deus Filium pretium redemptionis nostræ pro nobis dedit.* Origenes

ries tract. 2. in cap. 16. Matthæi: *Homo, inquit, non potest dare aliquam commutationem pro anima sua; Deus autem pro animabus omnium dedit commutationem pretiosum sanguinem filii sui.* Nec enim enti sumus corruptibili; argento vel auro, sed pretioso sanguine agni immaculati. Tertullianus adversus Judæos cap. 23.: *Hinc oportebat pro omnibus gentibus fieri sacrificium, qui tamquam ovis ad victimam ductus est.* Hilar. in Psalm. 135.: *Redemit nos Christus cum se pro peccatis nostris dedit.* *Redemit nos per sanguinem suum, per passionem suam, per mortem suam, per resurrectionem suam; hæc magna vita nostra pretia sunt: magno enim pretio, ait Apost. redemti estis; & redemti ab inimicis, à diabolo, ab Angelis ejus, à filio perditionis, à principibus aeris, à mundi potestatibus, ab inimica morte.* Cyrillus Hierosolymit. Cateches. 18.: *Non parvus erat qui mortuus est pro nobis, non erat ovis sensibilis, non erat simplex homo, non erat Angelus tantum, sed Deus incarnatus.* *Non tantum erat peccatum peccantium, quanta pro illis morientis justitia, non tantum nos peccavimus, quantum ille juste egit, qui animam pro nobis possuit.*

7 Chrysostomus homil. 10. in epist. ad Romanos: *Multo plus (ait) quam debebamur Christus pro nobis solvit, tantoque plura, quanto guttulam exiguam pelagus excedit immensum.* Ambros. lib. de Joseph Patriarcha cap. 4.: *Christus igitur pretio nostrum debitum non sua æra contraxit, chirographum substulit, feneratorum removit, exiit debitorem, unusque exsolvit quod ab omnibus debebatur.* Agust. multis in locis, præsertim lib. 2. operis imperfecti, Julianum convicens illis Apost. verbis ad Rom. 5.: *Ubi abundavit delictum superabundavit & gratia.* Et trac. 92. in Joan. ut legitur in Breviario feria 6. post. oct. Ascen. hæc habens: *Christi enim sanguis sic in remissionem peccatorum omnium fusus est, ut ipsum etiam peccatum posset delere, quo fusus est.* Leo Magnus serm. 22. de Passione Domini.

Ef-

Effusio pro injustis sanguinis justus tam potens fuit ad privilegium, tam dives ad pretium, ut si universitas captivorum in Redemptorem suum crederet, nullum tyrannicam vincula retinerent; quoniam, sicut Apostolus ait: Ubi abundavit delictum, superabundavit & gratia. Clemens VI. in extravaganti Unigenitus, & refertur c. 2. de poenit. & remiss. Episcopo Tarracon. ait: Non corruptibilibus auro, & argento, sed sui ipsius agni incontaminati, & immaculati pretioso sanguine nos redemit, quem in ara crucis innocens immolatus, non guttam sanguinis modicam, quæ tamen propter unionem ad Verbum, pro totius humani generis redemptione suffecisset, sed copiose, velut quoddam prostrivium nascitur, effudisse.

8 Mellissius Doc. Div. Bernard. contra Abailardum epist. 190. prope finem sicque eleganter scribit: *Fuit sanguis qui effusus est, tam multus ad ignoscendum, ut ipsum quoque peccatum maximum, quo factum est ut effunderetur, deleter; ac per hoc de antiqui illius, utpote levioris, deletione nullam omnino dubietatem relinqueret.* Angelicus Præceptor Div. Thom. 3. part. q. 48. art. 2. in corp. ait, *Christus Deo magis aliquid exhibuit, quam exigeret recompensatio totius offensæ humani generis. . . & ideo passio Christi non solum sufficiens, sed etiam superabundans satisfactio fuit, secundum illud primæ Joan. 2.: Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.* Similia tenet art. 4. Tandem Seraphic. Doc. Div. Bonavent. in 3. dist. 19. dub. 4. in fine: *Christus (inquit) in offerendo sanguinem suum Deo, redemit nos à servitute peccati, diaboli, & supplicii (a).* Quod si eas Sanctorum Patrum auctoritates interpretatur quoque Socinus de redemptione metaphorica, jam poterit etiam nos ipsos qui contra-

(a) Vid. alii plures apud Theoph. Raynaud. tom. 1. lib. 3. sect. 1. cap. 2. num. 24. & seq. à pag. 252. Tournellium Gettum, & alios.

trarium expresse dicimus, similiter interpretari. Ex dictis enim evidentiis haberi nequit, quam Christum esse verum humani generis Redemptorem, abundanter satisfecisse, & pro omnibus mortuum esse. Hoc ultimum impie negant Calvinus, Pincerus, Boquinus, Zanchius, Simon Simonius, Aretius, atque Jansenius; qui omnes copiosam Christi redemptionem ad pusillum electorum gregem restringunt; adeo ut ipse Jansenius non dubitavit asserere, Semipelagianum esse dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse.

9 Contrarium tamen incessabili voce proclamat Ecclesia, tum divinis Scripturæ oraculis, tum Conciliorum decretis, tum Pontificum constitutionibus, tum Sanctorum Patrum scriptis, tum unanimi Theologorum consensu. Ex tam multis pauca sufficient ad explicationem, seu comprobationem litteræ Catechismi, ubi idem aperte docetur, & ad conclusionem illius primæ propositionis supra traditæ. Christum pro omnibus mortuum esse probatur in primis ex Scriptura. *Unus pro omnibus mortuus est*, ait Apostol. 1. ad Corinth. 5. *Dedit redemptionem semetipsum pro omnibus.* 1. ad Timoth. 2. *Salvator est omnium hominum.* Ibidem cap. 4. v. 10. *Ut gratia Dei pro omnibus gustaret mortem.* Ad Hebræos 2. v. 9. *Ipse est propitiatio pro peccatis... totius mundi.* 1. Joan. 2. v. 2. Probatur deinde auctoritate Conciliorum Nicanum 1. in fidei, quod condidit symbolo: *Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de Cælis.* Non dicit propter nos electos, vel propter nos electos; sed propter nos homines, ut significet ad singulos homines redimendos venisse. Quare anathema dicit Concilium Arelatense asserenti Christum non pro omnibus mortuum esse. Et demum Tridentinum sess. 6. cap. 2. inquit: *Hanc proposuit Deus propitiatorum per fidem in sanguine ipsius pro peccatis nostris, non solum autem pro nostris, sed etiam pro totius mundi.*

10 Insuper probatur brevibus Patrum sententiis (nolo enim nimium esse). *Mortuus est Christus ad omnium redemptionem*, inquit Athanasius lib. de Incarnat. Verbi. *Orbis universi peccata suscipiens*, ait Cyrillus Hierosolymit. cateches. 3. *Exigua sanguinis gutta universum orbem instaurarunt*, ait Nazianzenus orat. 42. contra Arianos. *Omnes voluit liberare*, inquit Ambr. lib. de Paradiso cap. 8. *Rectissime dicitur Salvator pro totius mundi redemptione crucifixus*, ait S. Prosper ad objection. 9. Gallorum. *Pro liberandis omnibus venit*, ait S. Leo serm. 1. de Nativit. *Totum orbem judicabit, quia pro toto pretium dedit*, inquit super Psalm. 95. August. magnus, inquam, Augustinus, quem Jansenius pro se stare falsissime gloriatur; mille enim locis Jansenii errorem evertit. lib. 2. de Symb. ad Catechum. cap. 8. inducit Christum judicio universali crucifigentibus, utique reprobis, dicentem: *Videte vulnera quae inflixistis, agnoscite hoc latus quod pupugistis, quoniam, & per vos, & propter vos apertum est, nec tamen intrare voluistis*. Et tractat. 31. in Joan. circa medium: *Non debebant, ait, desperare, pro quibus in cruce pendens Dominus est dignatus orare... non enim attendebat quod ab ipsis moriebatur, sed quia pro ipsis moriebatur*. Similia tenet lib. 6. contra Julian. cap. 4. Sermon. 4. de Sanctis in Psalm. 58. 148. &c.

11 Adstipulatur etiam Div. Thom. 3. p. q. 79. art. 7. ad secundum dicens, passionem Christi prodesse omnibus quoad sufficientiam. Et in Catena aurea lect. 3. super cap. 19. Joan. ad illud verbum *sitio* Christi pendentis in cruce, sic Angelice ait: „Per hoc quod dicitur *sitio*, ostenditur ejus ardens desiderium de salute generis humani. 1. Timoth. 2. *Vult omnes homines salvos fieri*. Lucæ 19. *Venit salvum facere quod perierat*. Vehemens autem desiderium consuevimus „exprimere per sitim.“ Cum Divo Thoma loquuntur omnes ejus discipuli, quamvis male feriat qui-

dam, eos per summam injuriam, & maledicendi libidinem inter Jansenistas annumerarint, superistas hominibusque invitis, ac posthabitis Pontificum decretis, quibus scribe jubetur, neminem Jansenistæ nomine infamari, nisi certo constet aliquam defendere thesim ex quinque damnatis ab Innocentio X. Alexandro VII. Innocentio XII. & Clemente XI. quas quidem theses Catholici omnes negant, rejiciunt impugnant, abominantur; sed quinam magis quam discipuli D. Augustini, & S. Thomæ (a)?

12 Probari tandem posset nostrum assertum unanimi Theologorum consensu, quem in rebus fidei, & morum, ut in presenti, contradicere, si hæresis non est, hæresi proximum est, inquit sapientissimus Canus lib. 8. de Locis cap. 2. conclus. 3. Verum cum Jansenius ipse fateatur lib. 3. de gratia Christi cap. 21. Theologos sibi esse adversos, & res per se ipsam pateat; ideo concludimus cum Catechismo, Christum nemum pro peccatoribus, ut ita dicam vulgaribus, & ordinariis, sed etiam pro sceleratissimis illis auctoribus, ministris, & crucifigentibus mortuum esse. Quod sedulo animadvertendum est, juxta monitum Pauli ad Hebr. dicentis cap. 12. *Recogitate eum qui talem sustinuit à peccatoribus adversus semetipsum contradictionem, ut ne fatigemini animis vestris*. Idque recte dixit Apostolus, tum ut non peccemus, quia sic, quod in

Bl 2

no-

(a) Vid. Ricard. à S. August. in libro, cui titulus: „Laqueus contritus, seu falsa calumnia vera confutata responsione, qua doctrina Augustino Thomistica de Dei gratia, & creata libertate, Summorum Pontificum decretis, Jansenii, & Molinistarum propria confessione, ac Romanorum censorum judicio, à Calvinismi, & Jansenismi atroci, horrendo impacto crimine, & à laqueo venantium, verboque aspero liberatur.

„Per Eminent. Ricardum à S. Augustino.

„Rogo autem vos fratres, ut observetis eos qui dissensiones, & offensionem, præter doctrinam, quam vos didicistis faciunt, & declinate ab illis. Apost. ad Rom. 16. v. 17. Lugduni anno 1736.“ Vid. etiam Gottl. tom. 1. tract. 5. q. 2. dub. 2. § 4. num. 26. pag. mihi 193. Tournely, Berti, Billuart, alique innumeri.

nobis est, rursus crucifigimus Filium Dei, tum ut spe divinæ misericordiæ erigamur, videntes quanta pro nobis passus est Redemptor noster. Sed de prima propositione jam satis ad expositionem primi paragraphi Catechismi.

13. Transeamus ergo ad alium Catechismi paragraphum, ubi docet Christum, & à Patre, & à se ipso fuisse morti traditum, ut secunda propositione diximus, & nunc breviter ostendemus. De Patre enim dicitur Isaia 53. *Propter scelera populi mei percussus eum; & paulo antea dixerat idem Propheta: Posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum.* Apostolus quoque ad Rom. 8. v. 32. sic ait: *Qui etiam proprio Filio suo non peperit, sed pro nobis omnibus tradidit illum.* De ipso Filio etiam dicitur eodem cap. 53. Isaia 4. 6. *Oblatus est quia ipse voluit; & v. 10. Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longævum.* Similiter Joan. 10. v. 18. *Ego pono animam meam, &c.* Et quidem, nec Judas Christum tradidisset Judæis, nec Judæi Pilato, nec Pilatus Gentilibus, nisi idem Christus, & Pater ejus id permisissent; quod assatim declaravit ipse Salvator dicens proditori: *Quod facturus est fac citius; Judæis: Hæc est hora vestra; Pilato: Non haberes potestatem in me, nisi tibi data esset desuper.*

14. Hac autem potestate, atque permissione Dei traditus est Christus ab hominibus, sed non specialiter à Patre, & à se ipso; nam traditio ista communis est omnibus qui injuste neantur, cum proveniat ex permissione Dei supremi rerum omnium moderatoris, qui suos ob altissimos propositos fines peccata juste permittit, ut majus inde bonum emanet, juxta D. Augustinum, & S. Thom. cum communi Theologorum. Alia igitur peculiari ratione Pater æternus dicitur Filium tradidisse, & similiter Filium à se ipso fuisse traditum, quatenus scilicet Pater voluit Filium suum mori pro

no-

nobis, & Filius ipse mortem libentissime tulit ad redemptionem humani generis. Quin inde sequatur non peccasse Judam, Scribas, Pilatum, & alios; quia ipsi, vel avaritia, vel invidia, vel odio, vel mala voluntate agebant quod Dominus patientissime sustinebat; ideoque licet passio Christi fuerit opus oppido laude dignum respectu Dei, & Jesu Christi, atque utilissimum respectu nostri; est tamen execranda actio atque voluntas Judæorum, & crucifigentium Christum; ut bene advertit Seraph. Doctor D. Bonav. in 3. dist. 20. dub. 3. & 4. quod antea jam advertebat D. Bernard. ep. 190. cap. 8. Quare non minus stulte, quam impie Judam proditorem adorabant Cainita, Manichæi, Simoniani, & alij; imo ut refert Theophilus Raynaudus tom. 9. in fine cap. 14. pag. 715. Imperator Michael Balbus illum Divorum albo adscribi volebat, quia tam bonum opus egit prodendo Christum. Similiter Joannes Stellerus, & Christianus Thomasius in vindicando Pilato inaniter laborarunt, quorum absurda una cum confutatione Danielis Maphanasi, Lipsia prodierunt anno 1676. Tantum delirant homines à Domino derelicti!

15. Confutatis maledictis Socinianis, aliisque negantibus Christi redemptionem, eamque superabundantem, & universalem fuisse; restat nunc ut videamus quam fuerint acerba Christi tormenta; & hoc ad explicandum ultimum Catechismi paragraphum, ad probandam tertiam supra traditam conclusionem, & ad respondendum Socino nos scurriliter irridenti, quod Christum passione sua, exiguo temporis intervallo peracta, pro peccatis innumeris, non equivalenter tantum; sed etiam superabundanter satisfecisse affirmemus. Ad meminere perditissimus hominum, meritum non solum pensandum esse ex temporis duratione, verum etiam ex persona quæ patitur. Præterquam quod Christus toto vitæ suæ tempore pro hominibus passus est, sed mul-

multo magis in fine; adeo ut tempus illud quod tam breve Socino videtur, cunctis fidelibus nimis longum appareat; sique serio, ut par est, meditentur plura quæ ibi intervenerint, invenietur abs dubio, nullum mortalium tanta fuisse passum, quanta Christus Dominus passus est.

16 Videbitur enim, quod in ejus mortem homines, cujuscumque ordinis conspiraverint, Pontifices, Sacerdotes, Præsides, Ecclesiasticum, & Civile forum, Judæi, Ethnici, viri, & mulieres. Quod eum vendiderit Judas, abnegaverit Petrus, accusarint falsi testes, damnaverint contribules, deriserint milites, improperaverit latro, deseruerint propinqui. Quod à planta pedis usque ad verticem capitis dolores maximos pertulerit, caput spinea corona circumdatum, facies colaphis palmisque contusa, casum diris flagellis dorsum, extensa brachia, manus pedesque transfixi. Quod omni exteriori, & interiori sensu eximiam poenam expertus sit, excipiens auribus improborum convicia, labiis amaritudinem fellis; oculis piissimæ matris lachrymas, animo peccatorum nostrorum oculos. Quod perpesus sit famæ, rei, & vitæ jacturam, appellatus seductor, posthabitus homicidæ, venditus vili pretio, exutus vestibus, nudus expositus, inter latrones suffixus, vitamque profundens ad ultimum usque spiritum. Quod ejus passio diuturnitate superaverit cæteras, spectata à priori conceptionis momento, semper præsens menti, frequenter prænunciata, prolixum habens agonem, afflictiones innumeras, & mortem cumquodiu luctatus est. Non capite truncatus, non absumtus igne, non in aquam demersus; sed in cruce ad horam usque nonam blasphemias, subsannationibus, ludibriisque objectus. His accedit corpus divina virtute formatum, ut esset hostia placationis, sensus vegetior, mens perspicacior, vita innocentior, honoris sui major quam dici possit æstimatio, cujusvis consolationis

voluntaria abjectio, ut mors in illum vehementiori atrocitate sæviret (a).

17 Videat ergo Socinus an Redemptoris nostri cruciatus leves sint, & exigui; an potius de his vaticinatus fuerit Jeremias dum ait in Threnis: *O vos omnes qui transitis per viam attendite, & videte si est dolor sicut dolor meus.* Cæterum animalis homo non percipit quæ Dei sunt. Nolo amplius cum rationis impote rationem agere. Solum pro coronide libet interrogare Socinum, quemadmodum Bosoñem discipulum interrogabat Anselmus lib. 2. *Cur Deus homo, cap. 14.* his verbis: „ Si præsens esset homo ille (Christus) „ & quis esset scires; & diceretur tibi: nisi occidas „ hominem illum, peribit mundus iste totus, & quid „ quid Deus non est; faceres hoc pro conservanda „ omnia alia creatura? “ Si respondeat Socinus ut ibidem Boso: *Non facerem, etiam si mihi infinitus numerus mundorum ostenderetur;* ex suis ipsius conscientia discet quanti vita Domini Jesu sit æstimanda. Si autem respondeat: *Facerem;* abeat impiissimus cum manu in forum Præsidis conclamantium: *Tolle, tolle, crucifige eum.* Restat adhuc probandum, Christum in horto præ angustia sudasse sanguinem, ut ait Catechismus in textu, & nos supra innuimus in fine propositionis ultimæ; sed quia jam affatim immorati sumus in superioribus, ideo id in tertiam partem relinquimus. Satis ergo sit pro secunda.

18 Ad tertiam igitur transeamus probaturi hanc thesim: *Christus initio passionis præ angustia in horto sanguineum sudorem emisit.* Ita refert Lucas in Evangelio cap. 22. v. 44. *Et factus est sudor ejus sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram.* Nec obstat olim in pluribus exemplaribus tum græcis, tum latinis hunc versum desiderari, utpote præpostera quorundam fide-

(a) Vid. Berti tom. 3. lib. 28. cap. 7. pag. mihi 124. & alii passim.

delium pietate erasum, ne quid forte sinistre inde deduceretur. Non inquam obstat, quoniam in pluribus aliis invenitur, & ab innumeris Ecclesiae Patribus recitatur, videlicet à Justino, Iræneo, Hilario, Epiphanio, Chrysostomo, Hieronymo, Augustino, & aliis; cumque in Vulgata editione jusu Concilii Tridentini retineatur, nullus dari potest dubitandi locus partem esse Scripturæ sacræ. Nec responderi valet, Lucam hyperbolice fuisse loquutum ad tristitiæ Christi Domini, enatique inde sudoris acerbiteram exaggerandam, juxta morem loquendi, quo amarissime flentes dicuntur emittere sanguineas lachrymas, ut interpretatur Theophilactus, & antea dixerat Photius; vel per illa verba *sicut gutta sanguinis*, solum similitudinem sanguinis designari, ut exponit Euthymius.

19 Intelligi enim debet Evangelista in sensu obvio, proprio, ac litterali, sicut eum intelligunt Patres, Expositores, Theologi, & Catechismus. Quod clare denotat vox græca *thrombon* in Evangelio Lucæ, quæ sanguinem concretum significat, ut advertit doctissimus Calmetus dissert. de sudore sanguinis J. C. Idque sine miraculo fieri potuisse colligitur ex Aristotele lib. 7. hist. animalium cap. 16. & lib. 3. de partibus animalium cap. 5. Quod etiam Lutetia Parisiorum, ætate sua contigisse refert Joannes Maldonatus: hominem scilicet robustum, ac bene valentem, audita in se capitali sententia, sudore sanguineo fuisse perfussum. Ad uberiorem hujus questionis notitiam videri possunt citatus Calmetus, Serry exercit. 53. n. 4. Sandini in historia Familiæ Sacr. cap. 13. §. 6. Franciscus Collius de sanguine Christi lib. 3. cap. 4. Lambertini de Servorum Dei Beatif. lib. 4. part. 1. cap. 26. Graveson tom. 2. de Mysti Christi dissert. 20. §. 1. ante objectiones pag. mihi 80. &c. Berti tom. 3. lib. 28. cap. 6. & 10. Lopez, & Muñoz tom. 3. Theolog. Fundamentalis dissert. 2. art. 4. q. 5. num. 101. pag. 119. & plures alii.

Pro-

20 Propōni etiam potest dogmatica conclusio celebris supra tradita, atque probata à num. 9. scilicet: *Christus Dominus mortuus est pro omnibus omnino hominibus, nullo excepto.* Ad cujus probationem innumeri consuli possunt Auctores, quorum aliquos dabimus in Catalogo thesium.

PRÆLECTIO XV.

De descensu Christi ad inferos,

pro expositione cap. 6. primæ partis Catechismi Concilii Tridentini, à §. 1. ad quartum.

1 **H**umanitatem Principis ad obscurissima ergastula descendentis, ut miseros illum eripiat, mirantur omnes, & summis laudibus prosequuntur. Quis ergo non mirabitur, atque laudabit benignitatem Christi Domini, qui & descendit de Coelis in hanc lachrymarum vallem, ut nos redimeret à potestate diaboli; & acerbissimis doloribus in cruce vitam emisit, ut mortem nostram moriendo destrueret; & sanctissima ipsius anima à corpore separata, Verbo tamen semper unita, descendit ad inferos, ut Patres ibi detentos ex tenebris educeret in admirabile lumen suum? Quis, inquam, animo revolvens tantam Dei erga homines benevolentiam, stupore sacro cernuus, gratitudinem non declarabit? Nemo quidem nisi mutis animantibus pejor haberi velit. De descensu igitur Christi ad inferos hoc æterno sole tractabimus in nomine Patris, &c.

2 Ut clarius procedamus, & ne in confuso laboremus, quintum Symboli articulum explanaturi, orationem sic efformabimus: prius totam litteram textus, velut Iliadem in nuce, pro viribus in epitome

Tom. I.

Cc

coarc-